7. Стрельніков В. Ю. Організація неперервної освіти педагогічних працівників на засадах фасилітувального підходу в умовах воєнної агресії. *Постметодика*. 2022. № 1–2. С. 64–81.

8. Стрельніков В. Ю. Соціальна адаптація переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників АТО у системі освіти дорослих. *Філософія публічного управління*. 2018. № 2. С. 67–70.

9. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади : монографія / авт. кол. : Лук'янова Л. Б., Сігаєва Л. Є., Аніщенко О. В. та ін. Київ : Педагогічна думка, 2012. 272 с.

10. Lebedyk L., Strelnikov V. Educational space of continuous education of teachers: a facilitating approach. *Educational space: post-non-classical perspectives* / eds. D. Kamenova, S. Arkhypova. Varna : Varna university of management, 2023. P. 128–157.

ДІЯЛЬНІСТЬ КРИЗОВОГО ЦЕНТРУ З ПОСТРАЖДАЛИМИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Лемко Г. І.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ)

halyna.lemko@pnu.edu.ua

В складних умовах теперішнього життя, що поєднується з нестабільністю економічних, політичних, соціальних обставини, наявністю військового стану у нашій державі, переживання кризових станів, стресів, травматичних подій стало вже звичайним та повсякденним. Все це сприяє погіршенню фізичного та психічного здоров'я людини, зниженню стану задоволеності життям, обмеженості соціальних зв'язків, конфліктності міжособистісних стосунків тощо. Отже, перед сучасними фахівцями стоїть завдання, перш за все, просвітництва щодо чинників виникнення кризових ситуацій, фізичних, психічних та особистісних реакцій на ці ситуації та засобів як самодопомоги, так і визначення тих маркерів, згідно з якими необхідно звертатись за кваліфікованою допомогою.

Мета статті – розкрити зміст професійної діяльності фахівців Кризового Центру з потерпілими у воєнний період.

Повномасштабне вторгнення в Україну вплинуло на багато сфер політичного, економічного та соціального життя. Багато українців, які були змушені покинути власні домівки, зазнали численних стресових факторів, пов'язаних з війною, таких як сексуальне та фізичне насилля, тортури, спостереження за смертю, руйнування їхніх будинків тощо – це все є травматичним досвідом, що може ускладнювати та/або гальмувати процес

адаптації в новому середовищі. Крім того, на українських біженців можуть вплинути важкі життєві труднощі після міграції у нових приймаючих країнах, містах чи регіонах, такі як втрата статусу, ізоляція та суворі соціально-економічні умови життя. Отож, спеціалісти кризового центру повинні допомогти соціально-вразливим групам населення у подоланні проблем.

Визначальне завдання фахівців кризового центру – це надання допомоги потребуючим у сприянні вирішення життєвих проблем для відновлення та удосконалення здатності особи до соціалізації та адаптації.

У різні періоди життя будь-яка особа може опинитися у складних життєвих обставинах і потребувати фахової соціальної допомоги для їх подолання. Задля цього у кризовому центрі працюють кризові консультанти, кризові менеджери та психологи.

Одним із видів допомоги є кризове консультування, яке полягає у забезпеченні підтримки і допомоги здоровій, але емоційно виснаженій людині у складних, проблемних, критичних ситуаціях. Кризове консультування – консультування, спрямоване на полегшення вираження афекту (сильної негативної емоції), налагодження спілкування, досягнення розуміння клієнтом його проблем і відчуттів, демонстрацію турботи й емпатії, підвищення самооцінки, підтримку поведінки, зорієнтованої на подолання його проблем.

Специфікою кризового консультування є те, що потреба у ньому виникає унаслідок виникнення у людини стрімких, надзвичайно важких, глибоких та неочікуваних проблем. Тому і допомога, що надається, має бути швидкою, розрахованою на стрімкі дії, використання термінових, але надійних засобів, залучення усіх можливих ресурсів. Кризове консультування – це найчастіше індивідуальне та особистісне консультування, оскільки йдеться про гострі, несподівані колізії в житті клієнта.

Метою кризового консультування є допомога бенефіціарам вдало пережити складні часи та здобути необхідні навички задля вміння справлятися зі схожими проблемами у майбутньому.

Консультування під час війни також може допомогти людям опрацювати свої думки, емоції та досвід, щоб отримати краще розуміння того, як ефективно справлятися з наслідками та рухатися вперед у житті.

Кризовий консультант повинен проявляти максимальну активність у встановленні контакту з людиною, що переживає

кризу, і в зборі інформації, щоб якомога швидше оцінити ситуацію й намітити план дій.

Крім того, слід виокремити особистісні якості, якими повинен бути наділений даний фахівець: емпатійність, співпереживання, відкритість, доброта, доброзичливість, співчуття, розуміння, любов до людей, терплячість, товариськість, відповідальність, здатність до дії, розуміння клієнта, допомога йому побачити себе із кращої сторони, вміння вселяти у клієнта впевненість і рішучість у власних силах і можливостях вирішити власні проблеми та усвідомити свою цінність як особистості.

Кризові консультанти мають підібрати клієнтам такі ресурси, які допоможуть їм подолати травму та її наслідки. Також дані фахівці зобов'язані підтримати клієнтів під час обґрунтованого вибору їхнього майбутнього. Вони повинні надати практичні поради, які б застерегли клієнта від повторення кризи у майбутньому.

Слід зауважити, що єдиних вимог до кризового консультування не існує. Фахівець, надаючи кваліфіковану допомогу, має пристосовуватись до конкретно-реальних потреб кожного окремого клієнта.

Найпоширенішими проблемами, які вирішуються під час кризового консультування є втрата, горе, тривога, гнів, депресія, проблеми у відносинах, посттравматичний стресовий розлад та інші.

Фахівці кризового консультування у професійній діяльності використовують такі техніки: активне слухання, техніки заспокоєння, вирішення проблем і при необхідності перенаправлення до інших професіоналів.

Керівництвом складною життєвою ситуацією, у якій опинився клієнт та яку той не може самостійно мінімізувати чи подолати займається кейс-менеджер.

До його функціональних обов'язків належать:

– оцінювання разом із клієнтом ситуації і потреб, ресурсів й обмежень. Це може відбуватися в самому Кризовому Центрі, за місцем перебування клієнта, а також у буферній зоні (в складі мобільної групи);

– укладання з клієнтом договору про надання соціальних послуг;

– визначення спільно з клієнтом цілей роботи, розроблення індивідуального плану із зазначенням заходів, відповідальних за їх виконання та термінів реалізації;

– ведення професійної документації;

– оформлення кейсу (особової справи клієнта) й зберігання професійної документації в безпечному та недоступному для сторонніх осіб місці, зберігання копій усіх документів в особовій справі клієнта;

– інформування клієнтів про соціальні послуги;

– консультування клієнтів;

– забезпечення доступу клієнтів до послуг та/або допомоги за індивідуальним планом;

– налагодження взаємодії з іншими соціальними організаціями й фахівцями, які надають послуги в громаді, спрямування клієнтів для отримання послуг, якщо потрібно. Координування діяльності установ й організацій, що надають допомогу;

– участь у роботі мобільної бригади;

– консультування й інформування населення місцевого населення про права, гарантовані державою види соціальної допомоги, виплати та умови їх отримання;

– інформування місцевих фахівців, волонтерів й активістів про ресурси, послуги та проєкти;

– сприяння реалізації законодавчо закріплених прав вимушено переселених осіб, осіб у складних життєвих обставинах, членів громади, яка приймає, та представників інших цільових груп. За потреби представництво інтересів і захист прав клієнтів у державних та недержавних організаціях, закладах й установах.

Психолог як фахівець кризового центру, надає психологічну допомогу (психологічні послуги) особі в ситуаціях, що вимагають психологічного втручання або використання спеціальних знань і технологій.

У воєнний період важливою складовою підтримки потерпілих від війни є психологічне консультування. Фахівці, проводячи психологічні консультації для військових і для цивільного населення, допомагають постраждалим подолати психологічні наслідки війни, включаючи травми, депресію, тривогу, посттравматичний стресовий розлад та інші проблеми. Також під час консультації спеціалісти можуть заспокоїти тих, хто відчуває почуття гніву, провини, безпорадності чи ізоляції.

Психологи, працюючи з клієнтами, надають емоційну підтримку, навчають навичкам подолання, допомагають їм у

визначенні та обробці власних почуттів, а також прописують вказівки щодо прийняття рішень.

Фахівці Кризового Центру, надаючи необхідну професійну підтримку, зобов'язані надавати допомогу людям, які опинилися у біді, що викликано війною в Україні та не можуть самостійно подолати кризу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні вказівки щодо здійснення кризового консультування та роботи з травмами, отриманими внаслідок військових дій. URL: http://ecopsy.com.ua/cpps/Profilaktyka%20dezadaptovanosti%20vymushenyh%20opereselenciv.pdf (дата звернення 24.10.23)

2. Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги переміщеним особам / заг. ред. Іванова О. Л.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ В РОДИНАХ ПІСЛЯ РОЗЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ

Мокра Ю. С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
yuliamokra7781@gmail.com

Психічне здоров'я кожної людини залежить від стабільності та гармонійності функціонування її сім'ї. Характер батьківсько-дитячих стосунків, психологічний клімат у родині набуває особливого значення у процесі розвитку та становлення особистості дитини. Розлучення призводить до трансформації сім'ї і, як наслідок, негативно позначається на життєдіяльності дитини. В Україні, за даними Державного комітету статистики, спостерігається значний відсоток розлучень від моменту реєстрації шлюбу в продовж останніх п'яти років. Найбільш розлучень відбувається у сім'ях, де є неповнолітні діти, тобто у період тривалості шлюбу до 15 років. Це і характеризує актуальність проблеми дослідження життєдіяльності, особливостей розвитку та формування особистості дітей, зокрема молодшого шкільного віку, які пережили розлучення батьків.

Мета статті полягає в дослідженні впливу розлучення батьків на емоційні й особистісні особливості дитини.

Дослідження проблеми впливу розлучення батьків на особистість дітей вивчались у працях Н. Малярової, М. Несмєянової, Д. Келлі, О. Кузіна, О. Максимовича, Н. Башкірової, С. Нартової-Бочавер, Ю. Валлерштейн, Г. Фомюка та інших.